50 DE ANI DELA CEDAREA CADRILATERULUI

-August 1940-

Zahu PANĂ

Intâi s'a crezut că este un simplu zvon, aşa cum circulau cu sutele după cedarea Basarabiei.

Ziarele erau pline de hărţi etnografice, articole şi documente despre drepturile noastre asupra Transilvaniei, pentrucă Ungurii cereau deschis, Ardealul. Nu se scria nimic despre cererea Bulgarilor de cedare a Dobrogei Noi - judeţele Durostor şi Caliacra - cunoscută sub numele de Cadrilater. Declaraţiile oficiale ale "marelui străjer" că nu cedăm nici o brazdă erau acoperite de **jalea refugiaţilor veniţi de** peste Prut şi nimeni numai credea în ele, deşi la radio şi în presă se anunţa mobilizarea celor ce aveau ordine de chemare cu diferite litere şi stele, coduri secrete ale politicii pisicii cu clopoţei.

Intr'o noapte însă, s'au auzit focurile de arme automate în primul sat de colonişti atacat de comitagii bulgari: Fraşari! Năvăliri în case, spargeri, distrugeri, chinuirea **bătrânei Gaci, singura care a fost găsită în casă** şi retragerea comitagilor în **noapte** după **dangătul** de alarmă al clopotului dela biserică.

A doua zi a venit şi ordinul fatal: Evacuarea!

Târziu, după apusul soarelui, **forfota** satelor era fără astâmpăr. Primele care trebuiau evacuate erau oile, **bogăţia** de bază a picurarilor aromâni, adusă **în Dobrogea din munţii Macedoniei. Turmele satelor,** strânse laolaltă au **pornit** în acea noapte de August pe drumul fără întoarcere. A plouat mărunt toată noaptea şi prin miriştile nepăzite de nimeni, în zori, se întindea cât vezi cu ochii, covorul mobil, uriaş mozaic de lână, întins pe dealurile Cadrilaterului...

Soselele, imens fluviu de care, alimentat de toate **drumurile** lăturalnice de ţară, părea că se revarsă din matca şanţurilor. Căruţe trase de cai, care grele, simple sau cu coviltir, trase de boi sau bivoli, toate încărcate cu oameni, păsări legate de picioare, covoare ţărăneşti, tipsii, maşini de cusut, grâu nou recoltat, războaie de ţesut, cazane, vase, câte un şifonier cu oglinda spartă,dulapuri, haine, urzeli şi bătătură de ţesut, iţe, spete, plăpumi, perne şi multe, multe altele, toate lucrurile de gospodărie ce au putut fi adunate în grabă, erau încărcate, stivă înaltă pe patru roţi, printre care apăreau capete de femei şi copii, grijulii să nu se prăbuşească prin hârtoapele drumurilor desfundate.

Dacă pentru cei **din** Caliacra **refugiul** era mai bine dirijat,Românii din acel judeţ aveau ca primă etapă de refugiu satele şi **oraşele din judeţul** Constanţa, cei din judeţul **Durostor**, care se refugiau temporar în judeţul Ialomiţa, aveau marele inconvenient al trecerii Dunării. Nesfârşitele coloane care invadaseră portul **Silistrei**, stăteau într'o stare apatică după zilele de disperare, aşteptând docile şlepurile **care nu puteau face faţă să treacă la Călăraşi.**

Starea de confuzie, revolta oamenilor şi stupida atitudine a oficialităţilor, măreau mai mult haosul. In zadar se striga: "Nu cedăm, să luptăm", pentrucă ordinul "de sus" **recomanda** linişte, pentru a salva...Ardealul!Indecent de elegant, Comandantul Legiunii de jandarmi, maiorul **Dinulescu, cel care cu mai** puţin de doi ani în urmă a condus cel mai oribil asasinat politic din istoria României în pădurea Tâncăbeşti, încerca să aplaneze revolta oamenilor **porniţi** să cureţe întreaga pădure Caracuz şi Deliormanul de comitagiii bulgari, infiltraţi de organizaţia teroristă DVRO (Organizaţia internă a **revoluţionarilor dobrogeni**), finanţată de cercurile iredentiste dela Sofia. Nu ştiam atunci că acel maior **criminal lucra mână în** mână cu iredentiştii **bulgari, pentru a-şi asigura** un azil în Bulgaria, după **evenimentele pe care le** vedea că sunt în curs de desfăşurare. Atunci aveam în faţa ochilor doar capul **zdrobit cu patul armei**, al **consăteanului meu Taşa,**răpit de pe tarlaua lui din Cazimir şi maltratat pentru a băga groaza în colonişti să fugă mai **repede, lăsând** toate bunurile în satele care urmau să fie cedate. Nu ştiam nici că trupurile încă neputrezite ale lui Nisa Memu, Cola Nastu şi Coste Manganiţa, pe care le **dezgropaseră** familiile ca să **nu-i lase pe pământ străin,** dupa ce au fost asasinaţi cu un an inainte, erau opera aceluiaşi maior Dinulescu. Călăul şi victimele trebuiau să părăsească Dobrogea...

Odată cu inceperea tratativelor dela Craiova şi acceptarea Romăniei de a ceda, ordinele dela Sofia au fost de reducere a **acţiunilor** teroriste pentru a nu **periclita** mersul tratativelor. Sporadicele atacuri şi încăierări erau mai mult locale, intre aroganţa unor Bulgari şi izbucnirile Românilor insultaţi şi jigniţi.

N'am putut **înţelege** niciodată de ce a fost necesară sacrificarea **Cadrilaterului** pentru a salva Ardealul, când Ardealul tot n'a putut fi salvat în 1940. Stiam că Germania hitleristă căuta să-şi recompenseze aliaţii **din Primul Război Mondial, Ungurii şi Bulgarii.** Cine **putea fi naivul care ar fi crezut că o întoarcere în ceasul al doisprezecelea** alături de Germania, ar fi putut schimba situaţia? Polonia şi **Iugoslavia au ştiut** că nu pot face faţă armatelor germane, dar n'au acceptat să cedeze de bunăvoie teritorii şi au luptat, chiar dacă în **prima** perioadă au fost invinse. Faptul că după război **au fost aruncate în** braţele comunismului nu este vina lor şi chiar după cincizeci de ani se ridică mândre, cu fruntea sus.

"Ecrene"

Din desfăşurarea evenimentelor de atunci, am notat că guvernul român a fost acela care la 17 August 1940, înmânează guvernului bulgar o notă, la care guvernul bulgar dă un comunicat prin care anunţă începerea tratativelor, luni 19 August 1940, la Craiova, care începea cu fraza: "In urma propunerilor guvernului român"...

Delegaţia română la tratative era compusă din Creţeanu subsecretar de stat, Cruţescu, ministru plenipotenţiar şi Grigorescu, fostul primar al Constanţei.

La 18 August, regele **Boris** al Bulgariei a primit în audienţă delegaţia bulgară care pleca la Craiova, iar în urma ei, pe ministrul român la Sofia. Tratativele au început la 19 August în Palatul Mihail din Craiova, paralel cu **celelalte tratative dela Turnu Severin, ce se duceau cu delegaţia ungară.**

După patru zile de tratative, la 23 August (iar 23 August) şedinţele s'au întrerupt pentru instrucţiuni. In aceeaşi zi, şeful delegaţiei române a fost primit în audienţă de Carol al II-lea, Primul Ministru Gigurtu şi Ministrul **de externe**, Manoilescu, iar **secretarul delegaţiei bulgare a remis prin curier special un raport guvernului bulgar, care apoi a ţinut un** Consiliu de Miniştri. In aceeaşi zi are loc la Bucureşti un Consiliu de Coroană sub preşedinţia lui Carol al II-lea. **Primul** Ministru a expus bazele tratativelor cu Ungaria şi Bulgaria, iar şefii delegaţiilor române au dat un raport **asupra** mersului tratativelor dela Turnu Severin şi Craiova. Din comunicatul oficial rezultă că Consiliul de Coroană a aprobat politica guvernului **ca fiind în interesul** poporului român. (Atunci ca şi acum sub comunişti. Nimic nou).

Dacă în privinţa Ardealului mai erau discuţii, soarta Cadrilaterului fusese pecetluită. După această dată comisiile comune romăno-bulgare continuau să lucreze nu în privinţa frontierelor - care fuseseră stabilite - ci a elementelor **de detalii ale evacuării şi** cedării. Grava problemă a Ardealului, asupra căreia era îndreptată atenţia întregii ţări, a făcut ca cedarea celor două judeţe dobrogene să treacă aproape **neobservată în ţară; nu** acelaşi fapt se întâmpla cu zecile de mii de Români refugiaţi, obligaţi prin schimbul de populaţie să-şi părăsească vatra şi să plece spre necunoscut în ţara băntuită de toate nenorocirile.

Eşecul tratativelor cu Ungurii a **făcut** ca la 28 **August** 1940, miniştrii de **externe ai Germaniei şi** Italiei, von **Ribbentrop** şi Contele Ciano, să invite la Viena pe miniştrii de externe român şi ungur, Prof. Manoilescu şi Contele Csaki, pentru a discuta "problemele" de interes comun". La 30 August a avut loc la Viena ultima şedinţă a miniştrilor de externe german, italian, român şi ungar, prin care s'a "dictat" României, cedarea Ardealului de Nord **Ungariei. La Bucureşti** a avut loc un Consiliu de Coroană la care au mai participat Dinu Brătianu din partea Partidului Naţional Liberal şi Ion Mihalache din partea Partidului Naţional Ţărănesc. Comunicatul care s'a dat în urma acestui Consiliu de Coroană, a fost că România a acceptat arbitrajul Germaniei şi Italiei.

Aceste acte de totală iresponsabilitate politică din partea unui monarh imoral, corupt şi aventurier, nu mai puteau fi tolerate la nesfârşit. Intregul Ardeal s'a ridicat împotriva dictatului dela Viena. La Bucureşti, Braşov şi Constanţa, tineretul a început răzmeriţa. Inspăimântat, Carol **îl cheamă** din **surghiun pe generalul Ion** Antonescu, pentru a-i încredinţa formarea guvernului şi acesta depune jurământul în faţa regelui în noaptea de 5 Septembrie 1940. Pentru această nouă investitură, Carol a semnat două decrete: primul a suspendat camerele legiuitoare ale fantomaticului Partid al **Naţiunii**, iar al doilea a suspendat Constituţia din 1938, dând puteri depline generalului Antonescu, regele rămânând la prerogativele dinainte de 1938.

Era însă prea târziu. Tara se revoltase împotriva regelui şi camarilei şi **singura soluţie** era abdicarea. Huiduit şi urît de intregul popor, Carol, Lupeasca şi **anturajul** lor au părăsit **Bucureştiul** la 7 **Septembrie**, cu un tren special de 30 de vagoane pline cu lucruri de mare valoare. Omul care cu zece ani mai înainte venise doar cu o valiză şi lăsa ţara dezmembrată în haos, pleca cu asigurarea unui viitor îmbelşugat.

In ziua de 6 Septembrie, **guvernul bulgar a admis propunerea guvernului român** ca iscălirea convenţiei să se **efectueze până la 10 Sep**tembrie, ratificarea având loc la 16 Septembrie, administraţia urmând să fie predată la 17 Septembrie, iar la 20 Septembrie urmează să intre trupele bulgare în Dobrogea de Sud. Cu aceste date s'a iscălit la **Craiova convenţia dintre România şi Bulgaria. Se ceda** Bulgariei un teritoriu de **7726 km patraţi, cu 378.000 de locuitori în care intrau** oraşele Balcic, Bazargic, Silistra şi **Turtucaia.** Toţi **cetăţenii** de origine etnică română erau obligaţi, pe **baza schimbului de populaţie prevăzut în tratat, să** părăsească teritoriul Cadrilaterului.

Rămâne şi acum de neînţeles, de ce generalul Antonescu, văzând că Ardealul nu putea fi salvat pentru moment, nu s'a opus cedării Cadrilaterului, pentrucă, oricum, putea fa ce faţă unui eventual război cu Bulgaria, după ce a cedat Ruşilor şi Ungurilor.

Avea oare vreun drept Bulgaria asupra Cadrilaterului?

Prin tratatul de pace dela **Bucureşti din 28 Iulie 1913**, România a dobândit - în urma războiului balcanic - cele două judeţe **Durostor** şi Caliacra, pentru care Bulgaria, **stat limitrof** cu Turcia, a primit în compensaţie un teritoriu dela Turci, în Tracia.

Acest teritoriu - Cadrilater - cuprinzând chiar Varna şi Rusciukul, a mai fost oferit României în 1878, înainte de constituirea statului bulgar independent, dar atunci România nu l-a primit pentru a nu-şi pierde printr'o tranzacţiune, dreptul ei asupra Basarabiei de Miazăzi. (Gh. Brătianu 4 Septembrie 1934, Comunicare în Camera Deputaţilor).

Elementul bulgăresc a fost adus în Dobrogea, din iniţiativă rusească, în prima jumătate a veacului al XIX-lea şi mai târziu după războiul din 1878, din voinţa de colonizare a **Cadrilaterului**, a guvernului dela Sofia.

Iată ce spun doar câteva surse bulgăreşti:

"Dr. Miletici, în studiul său documentat asupra populaţiei bulgare din Dobrogea, publicat înainte de 1913, scrie: "Să credem că în Dobrogea, exceptând oraşele, este o **populaţie** veche bulgărească, ar fi să ne înşelăm singuri. Bulgari autohtoni întâlnim numai dela linia Rusciuk - Varna spre Sud".

Iar pentru Dobrogea de Sud scrie: "N'am putut găsi o singură localitate cu populaţiune indigenă bulgară". Tot acest filolog bulgar, Dr. Miletici scrie că "Populaţia bulgară a Dobrogei şi din jurul Varnei, Silistrei şi a Sumlei **provine în marea sa** majoritate dela Sudul Bulgariei şi din regiunile muntoase ale Balcanilor".

Istoricul bulgar C. Jencek, fost ministru al Instrucţiunii Publice, scria în 1911, vorbind despre structura populaţiei Bulgariei orientale că: "Elementul bulgăresc între Iantra şi Marea Neagră este foarte slab reprezentat"...iar "în regiunea **Târnovo**, Sumla, Silistra, se călătoreşte ca intr'o regiune turcească".

D-rul St. Romansky, profesor la Universitatea din Sofia, care şi el a ajuns **la aceleaşi concluzii ca d-rul** Miletici, Jarecec, etc, scrie: "Creşterea numărului Bulgarilor în regiunea Varna-Silistra în **ultimii** 30 de ani se datoreşte faptului că Bulgarii, originari din **alte ţinuturi**, i-au inlocuit pe Turcii ce emigrau.

Surse străine:

In comentariile marelui atlas al Imperiului Otoman,publicat de Francezul L. Pelle în 1840, se constată că "Dobrogea este locuită de Turci. Francezul Camille Allard, care a **călătorit în Dobrogea în** 1856, a **găsit foarte puţini** Bulgari în aceste provincii.

Intr'un raport oficial trimis în 1856 marelui vizir de guvernatorul Dobrogei, **Mirza Said Paşa, se spune** că populaţia acestei provincii este compusă din **Turci, Tătari, Circasieni, Români,** Lipoveni şi Găgăuţi. **Bulgarii nu sunt trecuţi în**

Continuare în pag. 23